

UNE CARACTÉRISTIQUE DE LA POÉSIE HOMÉRIQUE

Le style poétique d'Homère nous présente beaucoup de nuances pour que nous puissions trouver ce qui est le plus important dans l'ensemble du lexique dans lequel nous trouvons les expressions imaginatives et les énoncés qui ont pour la plupart rapport avec les émotions que nous éprouvons. Ces énoncés ont une valeur esthétique spéciale et ils nous servent d'appui pour pouvoir apprécier l'attitude que Homère s'approprie vis-à-vis ce que la vie lui prête en tant que matière à élaborer¹).

Nous savons par expérience que presque tout contact plus approfondi avec le texte d'Homère nous apporte de nouvelles surprises innattendues²). Et c'est pour cela ce qui nous intéresse ici, c'est de savoir quel est l'apport que peut nous donner la lecture de ce texte pour nos émotions personnelles³) et d'autre part combien pouvons nous éprouver l'intention créatrice d'Homère⁴).

Puisque Homère dans son poème Iliade traite de la guerre et puisqu'il y a de même pour la première fois, à l'issue de la préhistoire, créé le premier roman sur la lutte des passions humaines, il est naturel que nous trouvons dans son poème toute une série de drames éthiques avec une personification spéciale dans le héros Achille, traitant surtout le problème de la douleur et de la mort.

En lisant l'Iliade, nous avons constaté que la description de la mort de ses héros varie pour beaucoup en tant ce qui concerne les moyens d'expression. La richesse de ses images poétiques est si variable qu'elle donne une teinte spéciale au style et à la poésie d'Homère⁵).

Il est connu que la métaphore transporte la signification concrète d'un mot dans le monde abstrait et que la description par évocation exprime toujours une qualité qui fait que le style soit beaucoup plus poétique. La description de la mort dans l'Iliade, qui varie très souvent dans l'euphémisme, a dans le sens imaginaire sa propre physionomie, intonation et vigueur. Le choix de mots est tel qu'il donne, à l'aide du rythme, aussi une impression acoustique. C'est justement ce rythme qui nous découvre un accent poétique spécial de son hexamètre⁶). Ces

descriptions aussi bien que les expressions poétiques sur la mort sont peu souvent illustrées par une comparaison directe. Si elles existent, elles sont pour la plupart très succinctes, presque laconiques, images d'après la nature, à la différence de celles qui caractérisent dans le poème la vie même dans toutes ses manifestations, ce qui découvre une richesse spéciale de l'impression imaginative. Elles ont été sujet des nos hellénistes⁷⁾. La partie esthétique de la poésie d'Homère a été étudiée par maints savants, mais tant qu'il nous est connu, ils n'ont pas fait une attention spéciale et grande à la description de la mort de ce poème. Mais cette description n'est pas seulement très nombreuse et très variable, elle est aussi très spécifique en ce qui concerne son expression réaliste et, même, pleine de naturalisme. Il faut tout de même accentuer que Homère emploie aussi la personification succincte de la mort, c'est à dire le mot θάνατος + le verbe. D'autre part, ces expressions imaginatives par leur phraséologie succincte évoquent le tragique de ce phénomène naturel. C'est pourquoi nous avons partagé par plusieurs groupes toutes les images poétiques et toutes les expressions caractéristiques de provenance imaginative différente qui se trouvent dans le poème d'Homère, et pour chaque groupe nous avons taché d'accentuer ce qui est l'essentiel et le spécifique dans le procédé stylistique du groupe en question:

I. Expressions sur la mort d'après la mythologie. Les mots principaux avec l'épithète ou sans lui:

A)

1. μοῖρα:...

Διώρα μοῖρ' ἐπέδησεν, IV, 517; ... τὸν δὲ κατ' ὄσσε/ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή, V, 82—83; ... τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε; | σοι, Μενέλαε, δαμῆναι ἐν αἰνῆι δημοτῆτι, XIII, 602—603; ... νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνσει XVII, 672; ἀλλ' ἐπὶ τοι καὶ ἔμοι θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή, XXI, 110; ... ἀλλά τοι ἦδη | ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή, XXIV, 131;

2. πότμος:...

ἐπεὶ ἂν σὸ γε πότμον ἐπίσπηις, VI, 412; ... ἡὲ τυπείεις θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπηι, XV, 495; ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπηις, XXII, 39;

3. κῆρ (κείρω!):

ὁ δ' ἐκλίνθη καὶ ἀλέατο κῆρα μέλαιναν, VII, 254; ... φησί θεά, Θέτις ἀργυρόπεζα, | διχθαδίας κῆραζ' φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε, IX, 411—11; ... κῆρες γὰρ ἄγον μέλανος θανάτοιο, XI, 332;

4. τέλος:...

τὸν δ' ἄγε... τελόσδε, | ... δαμήναϊ ἐν αἰνήϊ δημοτῆτι, XIII, 602—603; ὧς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν, XXII, 361; [IX, 416].

5. θεοί:...

ἦ μάλα δή με θεοὶ θανατόνδε κάλυσσαν, XXII, 297; ... τῷ γάρ ῥα θεοὶ βοῦλεύσαν ὄλεθρον, XIV, 464.

B)

θάνατος:...

τὸν δὲ κατ' ὄσσε | ἔλλαβε πορφύρεος θάνατος, 5, 82—83; XVI, 334; ... ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο θυμοραϊστικής, XIII, 544; ... θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπῃ, XV, 494; ... νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κίχάνει, XVII, 672; ἀλλ' ἐπί | τοι καὶ ἐμοὶ θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή, XXI, 110; νῦν δὲ δὴ ἐγγύθι μοι θάνατος κακῆς... XXII, 300; ... ἀλλὰ τοι ἤδη ἄγχι παρῆσθηκεν θάνατος... XXIV, 131.

C)

'Αΐδης ('Αΐδης):...

ἐμῷ δ' ὑπὸ δουρὶ θαμέντα | εὖχος ἐμοὶ δώσειν, ψυχὴν δ' 'Αΐδι κλυτοπόλωι, V, 653; XI, 445; XVI, 625; οἱ μὲν πάντες ἰαί κίον ἡματι 'Αΐδος εἴσω, VI, 422; οὐ γάρ τις μ' ὑπὲρ αἴσαν ἀνὴρ 'Αΐδι προῦάψει, VI, 487; θυμὸν ἀπὸ μελέων δῦναι δόμον 'Αΐδος εἴσω, VII, 131; ... ψυχαὶ δ' 'Αΐδόσδε κατῆλθον, VII, 330; εὐτέ μιν εἰς 'Αΐδαο πυλάρταο προέπεμψεν, VIII, 367; εἰς 'Αΐδός περ ἰόντα πολάρταο κρατεροῖο | γηθήσειν κατὰ θυμόν..., XIII, 415; ... καὶ μιν ὄω | ἀτῶι σκηπτόμενον κατῆμεν δόμον 'Αΐδος εἴσω, (ἄλιον), XIV, 457; ... καὶ δῶμ' 'Αΐδαο | ἡματι τῶιδ' ὄψεσθαι, XV, 250—251; ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων παρμένη 'Αΐδόσδε βεβήκει, XVI, 856; μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον 'Αΐδος εἰσαφίκηαι, XX, 336; ... ὦιχετο δ' εἰς 'Αΐδαο... XXII, 213. νῦν δὲ σὺ μὲν 'Αΐδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης | ἔρχεαι, ... XXII, 482; ... ἔταρον γὰρ ἀμύμονα πέμπ' 'Αΐδόσδε, XXIII, 137;

II. Expression contenant la pensée populaire que γόνυ (γυῖα) tient lieu de la vigueur du corps: γόνυ = ψυχή. Le plus fort énoncé imagiatif est:

I. λύω + γυῖα (γούνατα):

IV, 469; V, 176; VI, 27; VII, 13, 16; XI, 260, 579; XIII, 412; XV, 435, 581; XVI, 312, 341, 400, 425, 465, 805; XVIII, 524; XXI, 114, 406^{em} et XXII, 335.

2. λύω + μένος:

V, 296; VI, 27; XVI, 331; XVII, 298.

3. λύω + ψυχή:

V, 296; XIV 518*).

III. Énoncés dans lesquels les verbes: καλύπτω, αἰρέω et χέω évoquent l'image de la mort, créées par Homère d'après le phénomène que l'obscurité prive de la beauté les choses qui se trouvent autour de nous. Les mots principaux accompagnant ces verbes sont:

1. ἀχλύς:

τὸν δ' ἔλιπε ψυχή, κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς, V, 696; κατὰ δ' ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς, XVI, 344; ἔντερα χερσίν ἔχοντα, λιὰζόμενον ποτὶ γαίῃ | κάρ βρά οἱ ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς, XX, 420—421;

2. θάνατος:

γνῆξ δ' ἔριπ' οἰμῶξας, θάνατος δέ μιν ἀμφεκάλυψεν, V, 68;

3. νύξ:

ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαϊνῇ νύξ ἐκάλυψεν, V, 310; τὸν δὲ κατὰ ὀφθαλμῶν ἔρεβεννῇ νύξ ἐκάλυψεν, V, 659; ἀμφὶ δὲ ὄσσε κελαϊνῇ νύξ ἐκάλυψεν, XI, 356; ... ἴστο δ' αἰεὶ | ἠέ τινα Τρώων ἔρεβεννῇι νυκτὶ καλύψαι, XIII, 424—425; τὸν δὲ κατὰ ὀφθαλμῶν ἔρεβεννῇ νύξ ἐκάλυψεν, XIII, 580;

4. σκότος:...

τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν, IV, 416, 503 et 526; VI 11; XIII, 575; XIV, 519; XVI, 316, 325; XX, 393, 471; στυγερός δ' ἄρα μιν σκότος εἶλεν, V, 47; XIII, 672; XVI, 607; ... ἐκ δ' ἄρα πᾶσαι | χόντο χαμαὶ χολάδες τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν | ἀσθμαίνοντες... XXI, 180—182.

5. τέλος:...

τὸ δ' αἶθε τέλος θανάτοιο κάλυψεν, V, 553; XVI, 855; XXII, 361; ὧς ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν | ὀφθαλμοὺς βῖνάς θ' ... XVI, 502—503;

IV. Énoncés guerriers d'abbatage qui excellent très souvent par son réalisme:...

πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταίροις πρηνέες ἐν κονίησιν ὁ δ' ἄξ λαζοίατο γαίαν, II, 417—418; ... ἀπὸ γὰρ μένος εἶλετο χαλκός, III,

294; τῶι ὄ γε γαστέρα τόψε μέσην, ἐκ δ' αἰνυτο θυμόν, IV, 531, 536; ψυχρὸν δ' ἔλε χαλκὸν ὀδοῦσιν, V, 75; φίλον δ' ἐξ αἰνυτο θυμόν | ἀμφοτέρωι, V, 155; ἔκπεσε δίφρου | κῆρυβαχος ἐν κόνιησι... V, 584; ἡ ὄ γε τῶν πλεόνων Λυκίων ἀπὸ θυμόν ἔλοιτο, V, 673; ... ἀλλ' ἄμφω θυμόν ἀπήυρα, VI, 17; ὡς εἰπὼν ἄτρυνε μένος καὶ θυμόν ἐκάστου, VI, 72; ἐν κόνιησι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέσσι, VI, 453; ἢ αὐτοὶ παρὰ νηυσὶ δαμήστε ποντοπόροισιν, VII, 73; εἰ μὲν κεν ἐμὰ κείνος ἔληι ταναήκει χαλκῶι, VII, 77; τὸν νῦν αἶμα κελαινὸν ἐύροον ἀμφὶ Σκάμανδρον | ἑσκέδασ' ὄξυς Ἄρης... VII, 329—330; ἡ τις καὶ Τρώων κορέει κύνας ἡδ' οἰωνοὺς | δημῶι καὶ σᾶρκεσσι, πεσῶν ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν, VIII, 380; νῦν μὲν δὴ τοῦ πατρὸς ἀεικέα τίσετς λῶβην, XI, 142; ὄξυ βέλος πέλεται καὶ ἀκήριον ἀνδρατίθησιν, XI, 392; ... ὄ δ' ἐν κόνιησι πεσῶν ἔλε γαῖαν ἀγοστῶι, XI, 425; ... εἰς ὅ κε τίς τε βαλὼν ἐκ θυμόν ἔληται, XII, 150; ... ὄ δ' ἄρ' ὄπτιος οὐδεὶ ἐρεσθή, XII, 192; ... ὑπὸ δουρὶ τυπεῖς ἀπὸ θυμόν ὀλέσεσι, XII, 250; ... ὄ δὲ ἐσπόμενος πέσε δουρὶ | πρηγῆς... XII, 395; ὄ δ' ὄπιος ἐν κόνιησιν | κάππεσεν, ἄμφω χεῖρε φίλοις ἐτάροισι πετάσας, XIII, 548—549; βέλος δ' ἔτι θυμὸν ἐδάμανα, XIV, 439; ... ἀπὸ δ' ἄμφω κέρσε τένονε' | τοῦ δὲ πολλὸν πρότερον κεφαλῆ στόμα τε ρίνετς τε | οὐδὲι πληγν' ἡ περ κῆμαι καὶ γούνα πεσόντος, XIV, 467—469; τοῖο δ' αἶμα ψυχὴν τε καὶ ἔγχος ἐξέρουσ' αἰχμῆν, XVI, 505; τὸν... δάμασ' ἔγχει χάλκεος Ἄρης, XVI, 543; ... ὡς ἔπεσ' ἐσθλὸς ἀνὴρ, XVI, 600; ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε διαμπερές, εἰσ' ἔβαλὸν περ, XVI, 618; δοῦπησεν δὲ πεσῶν, ἀράβησε δὲ τόχε' ἐπ' αὐτῶι, XVII, 311; ... κεφαλῆν δὲ ἐ θυμὸς ἀνάγει | πῆξαι ἀνά σκολόπεσσι, ταμόνθ' ἀπαλῆς ἀπὸ δειρής, XVIII, 176—177; ... βάλ' ἔγχει διος Ἀχιλλεύς | μέσην κέκ κεφαλῆν, ἡ δ' ἀνδιχα πάσα κέασθη, XX, 386—388; ... ὄ δὲ φασγάνωι ἀχχένα δεινας | τῆλ' αὐτῆι πῆληκι κάρη βάλε, XX, 481—482; ... πάγη δ' ἐν νηδὺι χαλκὸς | ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, XX, 485; ἔγχος μὲν ῥ' ἀφέηκεν, ὄ δ' ἐξέστο χεῖρε πετάσας, XXI, 115; ... ἡ κ' ἔτι πολλοὶ | γαῖαν ὀδάξ εἶλον... XXII, 16—17; ... ἐπεικέ τις ὄξει χαλκῶι | τύψας ἡ βαλὼν ρεδέων ἐκ θυμόν ἔληται, XXII, 67—68; τῆι ῥ' ὄγε δινεόουσαν ὑπὲρ πτέρυγος βάλε μέσην, XXIII, 875; ... οἳ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ | χερσὶν ὑπ' Ἀργείων κέατο ψυχὸς ὀλέσαντες, XXIV, 167—168; ... ἡ τις Ἀχαιῶν | ῥίψει χερὸς ἐλὼν ἀπὸ πύργου, XXIV, 735 et 738; ... πολλοὶ Ἀχαιῶν | Ἐκτορος ἐν παλάμησιν ὄ δάξ ἐλον ἄσπετον οὐδας; σὺ δ' ἐπεικέ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκει χαλκῶι, XXIV. 754.

V. Énoncés descriptifs de l'agonie des héros homériques, avec emploi des différents verbes:

ὡς τὸν μὲν λίπε θυμός, IV, 470; ... ἐν κόνιησι παρ' ἀλλήλοισι τέταντο, IV, 544; ... μὴ πως φίλον ἦρο ὀλέσσης, V, 250; χαλκὸν ἐνὶ στήθεσσι βαλὼν ἐκ θυμόν ἔλοιτο, V, 346; τὸν δ' ἔλιπε ψυχῆ... V, 696; ... μεμαδὸς ἀπὸ θυμόν ἐλέσθαι, V, 852; ... φάνη βίοτοιο τελευτή, VII, 104; ... ὄ μὲν αὖθι πεσῶν

ἀπὸ θυμὸν ὄλεσσαν, VIII, 270; πάντας ἐπασσύτερους πέλασε
 χθονὶ πουλυβοτείρῃ, VIII, 277; καὶ λῆν οὗτός γε μένος θυμὸν τ' ὄλε-
 σαιεν, VIII, 358; ... κεῖτο τανυσθεῖς, | βεβρυχῶς, κόνιος δεδραγμέ-
 νος αἵματοέσσης, XIII, 398; ... λάκε δ' ὄστέα, τῷ δέ οἱ
 ὄσσε | πᾶρ' ποσὶν αἵματοέοντα χαμαὶ πέσον ἐν κονίησιν,
 XIII, 616—617; ἀλλ' οἱ μὲν δὴ νηυσὶν ἐπὶ πρυμνήσιν Ἀχαιῶν χερσὶν
 ὑπ' Ἀργείων κέατο ψυχὰς ὄλεσαντες, XIII, 762—763; ... ἀτὰρ
 Τρῶων κορέεις κόνας ἤδ' οἰωνοὺς | δημῶι καὶ σάρκεσσι, πεσῶν
 ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν, XIII, 831—832; ... ὁ δ' ὕπτιος ἐν κονίησιν |
 ... χαμάδις πέσε, XV, 434; ... ὁ δ' ἄρα πρηνῆς ἐλιάσθη,
 XV, 543; ... πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρῃ, XVI, 418; ... ἀπὸ
 δ' ἔπτατο θυμός, XVI, 469; ... πάντων ἀνθρώπων σβέσσαι μένος,
 XVI, 621; ... ὀφθαλμοὶ δε χαμαὶ πέσον ἐν κονίησιν | αὐτοῦ
 πρόσθε ποδῶν... XVI, 741; ... φάνη βιότοιο τελευτή, XVI, 787;
 ... ἐκ δ' ἄρα χερῶν | Πατρόκλιοιο πόδα μεγαλήτορος ἤκε χαμαῖζε |
 κεῖσθαι, XVII, 298; ... ὁ δ' ἐν κονίησι πεσῶν ἔλε γαίαν
 ἄγοστώι, XVII, 315.

VI. Les images d'après la nature: ...

οὐ οἱ ἔπειτα | ἄρκιον ἔσσειται φυγέειν κόνας ἤδ' οἰωνοὺς,
 II, 393; XXII, 335—336; ὁ δ' ἐν κονίησι χαμαὶ πέσεν αἰγείρος
 ὤς, | ἦ ῥά τ' ἐν εἰαμενῆι ἔλεος μεγάλοιο περὶ κῆρι | λείη, ἀτὰρ τε οἱ
 ὄζοι ἐπ' ἀκροτάτῃ πεφύασιν, IV, 482—485; ... οὐδέ με φησὶν |
 δηρὸν ἔτ' ὄψεσθαι λαμπρὸν φάος ἡελίοιο, V, 119—120; τοῖω
 τῷ χεῖρεσσιν ὑπ' Αἰνείαν δαμέντε | καππεσέτην, ἐλάτῃσιν
 ἐοικότες ὕψηλῃσιν, V, 559—560; ... ὁ δ' αὖτ' ἐπεσεν μελίη ὤς, |
 ἦ τ' ὄρεος κορυφῇ ἕκαθεν περιφαινομένοιο | χαλκῶι ταυνομένη τέρενα
 χθονὶ φύλλα πελάσση, XIII, 178—180; ... φίλων ἐν χερσὶν ἐταί-
 ρων | θυμὸν ἀποπνεύων, ὥς τε σκώληξ ἐπὶ γαίῃ | κεῖτο ταθείς,
 XIII, 654—655; ... ὁ δὲ φη κώδεϊαν ἀνασχῶν | πέφραδέ τε Τρῶεσσι...
 XIV, 499; ἐπόρουσε κύων ὤς, ὅς τ' ἐπὶ νεβρωῖ | βλημένωι ἀτίξηι,
 νὸν... ἀπέλυσε δε γούα, XV, 580—581; ... θανάτου δὲ μέλαν νε-
 φος ἀμφεκάλυψεν, XVI, 350; ... ὥς ὅτε τις δροῦς ἤρπεν ἢ ἀχρωῖς |
 ἦε πίτυς... XVI, 482—483; ἔλκε δὲ δουρὸς ἐλῶν ὑπερ ἀντυγος,
 ὥς ὅτε τις φῶς | πέτρῃ ἐπι προβλήῃ καθήμενος ἱερὸν ἰχθύν | ἐκ πόν-
 τοιο θόραξε λίνωι καὶ ἦνοπι χαλκῶι, XVI, 406—408; καὶ τῷ μὲν φάος
 ἦλθεν, ἄμυνε δὲ νηλεῖς ἕς ἡμαρ XVII, 615; ... τὸν ἄριστον ἐτι ζῶον-
 τος, ἔμειο | χερσὶν ὑπὸ Τρῶων λείψειν φάος ἡελίοιο, XVIII,
 10—11; μή μοι τόφρα Μενoitίου ἀλκιμον υἱὸν | μυῖαι καδδῶσαι,
 XIX, 24; ἦς τε πλειστήν μὲν καλάμην χθονὶ χαλκὸς ἔχευεν, XIX,
 222; γυνῆ δ' ἔριπ' οἰμῶξας, νεφέλη δὲ μιν ἀμφεκάλυψεν, XX,
 417; ... κὰδ δὲ μιν αὐτὸν | εἰλόσω ψαμάθοισιν, XXI, 318—
 319; ... ἐπαί κε κόνας κορέσωνται, XXII, 509; ὦ γέρον, οὐ που τὸν γὰρ
 κύνας φάγον οὐδ' οἰωνοί, | ἀλλ' ἔτι κείνος κεῖται... παρὰ νηί,
 XXIV, 411—412.

Comme nous l'avons dit, nous pouvons remarquer une variation métaphorique dans toutes ces descriptions de la mort,

qui se trouvent par leurs intensité entre la description réaliste et naturaliste de la mort et la description poétique pure, dans laquelle prédomine une sérénité humanitaire, ce qui fait qu'elles sont une source émotive et intellectuelle en même temps. Quoiqu'on puisse dire que la différence des expressions témoigne de différents degrés de la civilisation, toutes ces expressions témoignent en faveur du poète qui sut unifier et entretenir même d'après les moindres poèmes toutes ces variations et créer ainsi une unité qui nous donna l'impression d'une beauté unique.

Zagreb.

T. Smerdel.

BIBLIOGRAPHIE:

1. J. Marouzeau, *Quelques aspects de la formation du Latin littéraire*, Paris 1949, p. 163, 166 et s.
2. H. Grimm, *Homers Ilias*, Berlin 1890—95.
3. Enrico Turolla, *Saggio su la poesia di Omero*, Bari 1930, pp. 40, 77 et 133.
4. Rothe C., *Ilias als Dichtung*, Paderborn 1910, pp. 101 et ss., Ed. Kämmer, *Ein ästhetischer Kommentar zu Homers Ilias*, Paderborn 1889, p. 97 et ss., J. van Leeuwen, *Commentationes Homericae*, Leyden 1911, cap. I: *De Iliadis compositione*, pp. 24—26 et 35 et s.
5. George Thomson, *Studies in Ancient Greek Society — the Prehistoric Aegean* — London 1954, pp. 435 et ss. et pp. 500 et ss. (*The Art of Poetry et The Ritual Origins of Greek Epic*).
6. W. J. W. Koster, *Traité de métrique grecque suivi d'un précis de métrique latine*, II. éd., Leyde 1953, pp. 32 et ss.
7. Majnarić N., *Najnovija tumačenja Homerovih poredaba promatrana s formalne i sintaktičke strane*, Šišićev zbornik 1929, str. 289—298. Đurić Miloš, *Poredbeni venci u Homerovoj Ilijadi*, Živa Antika 1951, 352. Conf.: Đurić Miloš, *Homer u našim književnostima — pokušaj bibliografije prevoda Ilijade i Odiseje i radova o Homeru*, Živa Antika 1954, 416—435.
8. Cfr. *Thesaurus Poeticus linguae Latinae* par L. Quicherat, Paris 1898, s. v. *genus et artus* et *Rječnik hrvatskoga jezika* (Iveković—Broz), sub v. *koljeno*, aussi: *Rječnik srpskog ili hrvatskog jezika* Jug. Akademije sub v. *koljeno*, pp. 225, 227—230.